

QO'QON DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI
ILMIY XABARLARI
(2025-yil 1-son)

IJTIMOIIY FANLAR
SOCIAL STUDIES

KOREYS-O'ZBEK ADABIY ALOQALARINING SHAKLLANISHI, RIVOJLANISH TARIXI

Kadirov Timur Raxmatilloevich,
(Samarqand davlat chet tillar instituti mustaqil izlanuvchisi)
Телефон: +998933436152
rameo_113@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada Koreys-o'zbek adabiy aloqalari va rivojlanish tarixi yoritilgan. Shuningdek maqolada Koreys va O'zbek adabiyotlari o'rtasidagi aloqalarning tarixi, shakllanishi va rivojlanishi ko'rib chiqiladi. Koreys va O'zbek xalqlari o'rtasidagi madaniy almashinuvlar, tarixiy bog'liqliklar va adabiy ta'sirlar asrlar davomida davom etgan.

Kalit so'zlar: O'zbekiston va Koreya diplomatik aloqalari, "Afrosiyob devoriy sur'atlari", mustaqillik, adabiy aloqalar, madaniyat almashinuvi, tarixiy bog'liqlik.

СТАНОВЛЕНИЕ КОРЕЙСКО-УЗБЕКСКИХ ЛИТЕРАТУРНЫХ СВЯЗЕЙ, ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ

Аннотация: В данной статье рассматривается история корейско-узбекских литературных связей и развития. В статье также рассматривается история, становление и развитие связей корейской и узбекской литературы. Культурные обмены, исторические связи и литературные влияния между корейским и узбекским народами продолжались на протяжении веков.

Ключевые слова: Дипломатические отношения между Узбекистаном и Кореей, «афро-азиатские настенные гравюры», независимость, литературные связи, культурный обмен, историческая связь.

FORMATION OF KOREAN-UZBEK LITERARY RELATIONS, HISTORY OF DEVELOPMENT

Abstract: This article covers the history of Korean-Uzbek literary relations and development. The article also examines the history, formation and development of relations between Korean and Uzbek literature. Cultural exchanges, historical connections and literary influences between the Korean and Uzbek peoples have continued for centuries.

Key words: Diplomatic relations between Uzbekistan and Korea, "Afro-Asian mural paces", independence, literary relations, cultural exchange, historical connection.

Kirish

Adabiyot insonlarni tarbiyalaydigan, ruhiyatini oziqlantiradigan, ta’bir joiz bo‘lsa ko‘zga hamda millatning aslini ko‘rsatib beruvchi beqiyos kuch hisoblanadi. Buyuk ma’rifatparvar yozuvchi Abdulla Qahhor aytganidek, “Adabiyot atomdan kuchli”, agar uning kuchi “o‘tin yorish”ga sarf qilinmasa, adabiyot pokiza va muqaddas ish bo‘lib qolsa, hech shak-shubha yo‘qki, badiiy so‘zning kuch quvvati ortib boradi. So‘z insonni tarbiyalaydi. Uni fikr mushuhadasiga yo‘naltiradi. Jamiyatda inson ruhining muhandislari butun millat, kerak bo‘lsa dunyo xalqlarining yuragidagi tug‘yonlarini uyg‘ota oladi. Zero, badiiy so‘z qudrati katta. Bunga bee’tibor davlat taqdiri tanazzulga yuz tutadi. Shu o‘rinda o‘zbek adabiyotini jahon adabiyoti durdonasi desak, mubolag‘a bo‘lmaydi.

Adabiy aloqalar badiiy tarjima, adabiy ta’sir, jonli muloqotlar, ijodiy hamkorlik, do‘stona munosabatlar, ustoz-shogird an’analari o‘zanida shakllangan, millatning ma’naviy-madaniy taraqqiyotida muhim ahamiyatga ega jarayondir. O‘zbek adabiyoti tarixining barcha davrlarida adabiy aloqalar maqsad va vazifalariga ko‘ra turli ko‘rinishlarda davom etib kelgan. Hozirgi paytda mazkur soha jahoniy miqyosda rivoj topib, uning yangi shakllari paydo bo‘ldi, jumladan, ijodkorlarning badiiy tarjima vositasida jahon adabiyoti tajribalariga murojaati kuchaydi.

Mustaqillik davri o‘zbek adabiyotida adabiy aloqalar ijodiy jarayonning faol jabhasiga aylandi. Albatta, bu borada qo‘lga kiritilgan yutuqlar bilan birga, oldimizda turgan vazifalar ko‘lami ham anchagina keng. Birinchi galda adabiyotimiz istiqbolini ko‘zlab amalga oshirish lozim bo‘lgan ishlar talaygina.

Asosiy qism

O‘tgan 30 yillik davr mobaynida har ikki davlat tomonlari siyosiy, savdo-iqtisodiy, madaniy-gumanitar aloqalarni rivojlantirish bo‘yicha qator yutuqlarga erishdilar. Ayniqsa, o‘tgan yillar davomida madaniy-gumanitar hamkorlik yo‘nalishida samarali ishlar olib borildi. Buni Xanguk xorijiy tillar universiteti Markaziy Osiyo tadqiqotlar instituti tadqiqotchisi Yun Si Naning mazkur forumda bildirgan fikrlari ham tasdiqlaydi [1]. O‘zbekistonda har ikki davlatlar o‘rtasida ta’lim sohasidagi hamkorlik yuqori darajaga erishdi. Xususan, ta’lim sohasida Toshkentda 1992-yildan boshlab Koreya ta’lim markazi faoliyat ko‘rsatib kelmoqda. O‘zbekistonning 7 ta oliy ta’lim muassasasi hamda 48 ta maktab va litseylarida, Sejong maktabida koreys tili o‘rgatilmoqda [2]. O‘zbekistonda Koreyaning Inxa, Puchon, Yoju universitetlari filiallari hamda Farg‘onada Koreya xalqaro universiteti faoliyat yuritib kelmoqda. 2021-yil 1-fevralda esa Aju universitetining filiali ochildi. 1992-yili mart oyida Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti (sobiq institut)da avval Koreys filologiyasi kafedrasini, keyin esa Koreyashunoslik fakultetiga asos solindi. Bugungi kunda Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Koreyaning qator nufuzli oliygohlari, ilmiy-tadqiqot tashkilotlari bilan hamkorlik qilib kelmoqda. Hamkorlik aloqalarning dastlabki yillarida fakultetda koreys tili va adabiyoti, iqtisodini o‘qitish keng yo‘lga qo‘yilgan holda, bugungi kunda Koreya tarixi, madaniyati, siyosati ham o‘qitilmoqda. Fakultet va Janubiy Koreyaning nufuzli oliy o‘quv yurtlari bilan tuzilgan shartnomalar asosida ta’lim sohasida tajriba almashish, ilg‘or ta’lim

tizimlarini amaliyotga tatbiq etish, o‘qitish usullarini zamon talabiga mos ravishda yaratish borasida hamkorlik sathi kengaymoqda. 2022-yilning 3-4-iyun sanasida «Koreyashunoslik: ta’lim va madaniyat integratsiyasi yo‘lidagi yangi ufqlar» mavzusida Markaziy Osiyo miqyosida o‘tkazilishi rejalashtirilgan anjuman ham buning yorqin dalilidir [3]. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2022-yilni «O‘zbekiston va Koreya Respublikasi o‘rtasidagi o‘zaro almashinuvlar yili» deb e’lon qilishni taklif qildilar. So‘nggi 5 yil ichida barcha sohalar qatori ta’lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar bugungi kunda o‘zining amaliy natijalarini kutmoqda. Bu sharqshunos-koreyashunos olimlar zimmasiga ham yuksak mas’uliyat yuklaydi. 2021-yilning 28-yanvar sanasida O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev hamda Janubiy Koreya Respublikasi Prezidenti Mun Che Inlar videoanjuman shaklida uchrashuv o‘tkazishdi. Anjumanda O‘zbekiston va Koreya o‘rtasidagi ko‘p asrlik do‘stlik va strategik sheriklik aloqalarini rivojlantirish va mustahkamlash haqidagi dolzarb masalalar o‘rin oldi. Darhaqiqat, O‘zbekiston va Koreya o‘rtasidagi iliq munosabatlar mustaqilligimizning dastlabki kunlaridanoq o‘rnatilgan edi. Buning natijasi o‘laroq, O‘zbekiston Koreya davlati bilan ilm-fan, texnika sohasida iqtisodiy-ijtimoiy mustahkam aloqalarni yo‘lga qo‘ydi. O‘zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti Islom Karimovning [4] 1992-yil 13-iyunda Koreya Respublikasiga uyushtirgan safarlarida Janubiy Koreyaning mashhur «Ton A Ilbo» gazetasiga bergan intervyulari bunga yaqqol misol bo‘ladi:

«Haqiqatdan ham O‘zbekiston ko‘p millatli davlat. Mening fikrimcha, uning boyligi va o‘ziga xosligi ham shunda. Har bir millat rivojlanayotgan O‘zbekistonga o‘zining moddiy va ma’naviy madaniyatini joylashtirgan va O‘zbekistonni o‘z vatani deb hisoblaydi. Koreys millatiga mansub O‘zbekiston fuqarolari ham shular jumlasidandir.

Biz 1937-yilda koreys millatining boshiga tushgan mudhish voqeani eslaymiz. O‘zbekiston qiyinchiliklarga qaramay, o‘ng minglab Uzoq Sharqdan kelganlarni, keyinchalik nemislarni, qrim-tatarlarni, turklarni va boshqa Ukraina, Belorussiya, Rossiyadan kelgan qochoqlarni ochiqko‘ngillik bilan qarshi oldi. O‘zbekistonning rivojiga hissa qo‘shgan koreyslar haqida ham bilamiz. Bilamiz va shunga yarasha javob qaytaramiz. Toshkentning to‘rt ko‘chasi mashhur koreyslar nomi bilan nomlanganligi so‘zimning isbotidir...» [5].

Ana shu ko‘chalarning biri mashhur zamonaviy koreys shoiri Cho Myonxi nomi bilan ataladi. Shu bilan birga, Alisher Navoiy nomidagi muzeyda shoir hayoti va ijodiga bag‘ishlangan burchak tashkil etilgan. Bu o‘zbek va koreys millatlari o‘rtasidagi do‘stona munosabatlar va madaniy aloqalar keng qamrovliligining yorqin dalilidir. 1992-yili O‘zbekiston va Koreya o‘rtasidagi madaniy aloqalar o‘zining qizg‘in pallasiga kirdi. Mazkur yili O‘zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.A.Karimov Farmonlariga ko‘ra, Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti (sobiq instituti)da Koreys filologiyasi kafedrasiga asos solindi hamda ilk bora koreys tili o‘qitila boshlandi. Dastlabki yillarda koreys tilini o‘qitishda Kim Mun Uk janoblari jonbozlik ko‘rsatdilar. Kafedrada xoriydan kelgan professor-o‘qituvchilar, xususan, Koreya xalqaro hamkorlik agentligi (KOICA) tashkiloti volontyor o‘qituvchilari faoliyat yuritishdi hamda O‘zbekistonda koreys tili o‘qitilishi keng yo‘lga qo‘yildi [7].

Muhokama/natijalar

1997-yildan boshlab kafedra koreys tili va adabiyoti, Koreya iqtisodi bo'yicha o'z mutaxassislariga ega O'zbekiston aloqalarni mustahkamlashga kirishdi. 1999-yili ilk bor barcha qulayliklarga ega lingofon xonasi tashkil etildi. 2013-yili Koreya xalqaro hamkorlik agentligi (KOICA) tashkiloti tomonidan barcha o'quv xonalari yangi ta'mirdan chiqarildi, zamonaviy texnika bilan jihozlandi. 2013-yili Koreya xalqaro hamkorlik agentligi (KOICA) tashkiloti homiyligida Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti (sobiq instituti)da elektron kutubxona tashkil etildi. Shu bilan birga, 2018yili tashkil etilgan Koreyashunoslik fakulteti qoshida ham kutubxonaga asos solindi. Bugungi kunda kutubxona fondida 10000 dan ortiq koreys tili, koreys tilini o'qitish metodikasi, koreys tili bo'yicha test sinovlari, koreys adabiyoti, tarixi, madaniyati, iqtisodiga oid o'quv qo'llanma va darsliklardan tashqari badiiy adabiyotlar ham mavjud. Kutubxona fondi har yili Koreya Respublikasining qator tashkilotlari, oliy ta'lim muassasalari tomonidan doimiy tarzda etkazib berilayotgan o'quv adabiyotlari bilan boyitilmoqda. Fan-texnika sohasidagi rivojlantirishga qaratilgan ishlar jadal sur'atlar bilan olib borildi. Buning mahsuli o'laroq, 2015-yili Koreya xalqaro hamkorlik agentligi (KOICA) tashkiloti volontyor-o'qituvchilari bilan hammualliflikda [8]. «Koreys tilini birgalikda o'rganamiz» media darsligi yaratilgan bo'lsa, shu yilning o'zida koreys kitobxonlarini o'zbek adabiyotining nodir asarlari, buyuk shoir va yozuvchilari bilan tanishtirish ishlari ham yo'lga qo'yildi. Jumladan, shoir Zulfiyaning 100 yilligiga bag'ishlab «Zulfiya she'riyati» koreys tilida chop etildi. Abdulla Qahhorning 10dan ortiq hikoyalari koreys kitobxonlari e'tiboriga etkazildi. Bugungi kunda Muhammad Yusufning vatan haqidagi she'rlari nashr qilinish arafasida [6]. 2013-yili kafedra professor-o'qituvchilari hamda «This work was supported by the Academy of Korean Studies (Korean Studies Promotion Service) Grant funded by the Korean Government (Ministry of Education)» homiyligida «Klassik koreys she'riyati antologiyasi», «Klassik koreys nasri antologiyasi», 2014-yili esa «Zamonaviy koreys nasri antologiyasi», «Zamonaviy koreys she'riyati antologiyasi» kabi kitoblar o'zbek kitobxoni javonlarini to'ldirdi. 2015-yili «Koreys adabiyotidan tanlangan asarlar» kitobi nashr etildi. Quvonarli jihati shundaki, mazkur to'plam Mahkamova Yulduz, Muhamedaliyeva Madina, Nosirova Shahnoza, Amanova Nodira, Hojiyeva Madinaxon, Jo'rayeva Malika, Shermatova Barno kabi iqtidorli talabalar mehnati mahsulidir. Oliy ta'lim muassasalari kafedlarida o'qitiladigan fanlar kesimida qator o'quv qo'llanma va darsliklar yaratildi. U.T.Saydazimova: «Koreys adabiyoti» (darslik, 2018), «Mutaxassislikning nazariy masalalari» (koreys adabiyoti, darslik, 2020), «Mutaxassislikka oid maxsus adabiyot tahlili» (koreys adabiyoti, darslik, 2020), «Koreys adabiyoti jahon adabiyoti kontekstida» (darslik, 2021), U.T. Saydazimova, B.A. Mirsharipova, G.A. Yusupova: «Koreys tili leksikologiyasi» (darslik, 2021); N.D. Kim: «Введение в корейскуу филологиуу» (darslik, 2019), «Диалектологиуа корейского узыка» (o'quv qo'llanma, 2020), «Узыкавауа ситуатиуа в Кореу» (o'quv qo'llanma, 2021); T.S. Kim: «Стилистика корейского узыка» (o'quv qo'llanma, 2021); G.D. Yunusova: «Koreys tili amaliy fonetikasi» (o'quv qo'llanma, 2021) va h.k.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, koreys-o'zbek adabiy aloqalari ikki xalqning madaniy-milliy o'zligini boyituvchi muhim omil bo'lib, ular xalqlar o'rtasida do'stlik va hamkorlikni rivojlantirishda muhim kasb etadi.

Koreys va o'zbek xalqlari o'rtasida adabiy aloqalar uzoq tarixiy jarayonlarga asoslanadi. Ushba munosabatlarining asr, asosan, XX o'rtalariga kelib, koreys xalqining Markaziy Osiyoga ko'chirilishi bilan bog'liq. Bu davrda koreys yozuvchilari va ijodkorlari o'zbek adabiyotidan ta'sirlanib, ijodkorlar bilan yaqin aloqalar o'rna

Ushbu aloqalar ikki xalqning madaniy hayotida chuqur iz qoldirgan bo'lib, ko'plab tarjima ishlari amalga oshirilgan, adabiy an'analar boyi va mushtarak asarlar yaratish. Jumladan, o'zbek adabiyoti klassik namunalari koreys tiliga o'girilgan, koreys yozuvchilarining asarlari esa o'zbek o'quvchilari uchun tanish bo'lib borgan. Koreys-o'zbek adabiyot aloqalari moddiy tarjima va ijodiy hamkorlik, balki ikkala xalqning tarixiy taqdiri, urf-odatlarini va mentalitetini chuqurroq anglashga xizmat qilgan. Bu jarayon bugungi kunda ham davom etib, zamonaviy adabiyot va madaniy hayotda o'z aks

Bugungi kunda ushbu aloqalar faqat tarixiy hodisa bo'lib qolmay, balki zamonaviy madaniy rivojlanishning yordami bilan yo'nalishlaridan birida davom etmoqda. Shu tariqa, koreys-o'zbek adabiyoti aloqalari ikki xalq o'rtasida do'stlik, hamjihatlik va o'zaro boyish jarayonining mustahkam prigi bo'lib xizmat qilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Мирзиёев Ш.М. Харакатлар стратегияси. – Ташкент. 2017.- С-3
2. Koreyashunoslik masalalariga bag‘ishlangan ilmiy-amaliy anjumanlar materiallari. 2008, 2011, 2019, 2020, 2021-yillar, 50-60bet
3. I.A.Karimov. «Ton A Ilbo» gazetasiga bergan intervyusi. №19 (388). 13-iyun 1992. Брутт Ким. Мучнистые росы корейского Ренессанса. – Т.2007
4. Sirojiddinov. Sh., Odilova G., Badiiy tarjima asoslari. – T., 2011.
5. Koreyashunoslik masalalariga bag‘ishlangan ilmiy-amaliy anjumanlar materiallari. 2008, 2011, 2019, 2020, 2021-yillar,
6. 한국언어문화학] 중앙아시아 출신 유학생들의 한국어 학습 전략에 대한 연구 2016.
7. Ahn, Byeong-Hee and Kwang-Ho Lee (1990) Chungse Kukeo Munpopnon (AGrammar of Middle Korean) Seoul: Hakyeonsa. 125 p.
8. Internet: <http://www.wikipedia.com/korean/compounds/.htm>
9. Internet: <http://wwwmpsttu.ru/works/koreanlexicology/ htm>
10. Rahmonova Feruza Musakulovna, & To'ychiyeva Bahora Otabekovna. (2024). Review of Tools and Evidence Base in Public Procurement Outcomes. EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY, 4(10), 21–25.
11. [The role of alisher Navoi's spiritual heritage in the moral education of youth](#) PTB Nusratullayevich EPRA International Journal of Research and Development (IJRD) 7 (4), 38-39.